

Konkurences politika pārtikas mazumtirdzniecībā Latvijā un tās ietekme uz nozares uzņēmumiem

Jūlija Linkeviča

Rīgas Stradiņa universitāte, Eiropas studiju fakultāte, Latvija

Ievads. Konkurence ir vislabākais līdzeklis sabiedrības labklājības sasniegšanai un efektīvai un taisnīgai ierobežotu resursu sadalīšanai. Vienlaicīgi konkurence nevar kļūt par pašmērķi. Valstij jāiejaucas brīvajā tirgū samērīgi, pārdomāti un pēc objektīvas nepieciešamības. Iejaukšanās metožu un instrumentu izvēle ir atkarīga no konkrētās nozares vai konkrētā tirgus specifikas. Pārtikas mazumtirdzniecība Latvijā ir interesants piemērs konkurences politikas analīzei. Šajā nozarē pastāv īpatnēja situācija no konkurences viedokļa: oligopols, starp mazumtirgotājiem notiek sīva konkurence par patērētāju, šīs konkurences izmaksas mazumtirgotāji cenšas pārlikt uz piegādātājiem. Svarīgākā problēma ir negodīga tirdzniecības prakse.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Pētījuma mērķis ir raksturot konkurenci pārtikas mazumtirdzniecības nozarē Latvijā un izvērtēt konkurences politikas ietekmi uz nozares uzņēmumiem. Kā references literatūra izmantotas zinātnieku, konkurences tiesību speciālistu, ekonomistu, finansistu, sociologu un mazumtirdzniecības mārketinga pētnieku grāmatas, Latvijas medijos publicēti raksti, intervijas ar nozares pārstāvjiem, ekonomistu un juristu viedokļi, CSP apkopotā informācija, KP publicētie materiāli u. c. Tika izmantoti arī RSEBAA un RTU zinātnieku veikto pētījumu rezultāti.

Pētījuma metodes: monogrāfiskā, abstrakti loģiskā, daudzfaktoru klasifikācijas metode, kā arī *case study* un ekspertu aptauja.

Rezultāti. Darbā izvērtēti iemesli un motivējošie faktori, kāpēc konkurences politika vispār ir nepieciešama gan teorētiski, gan ar konkrētu piemēru – pārtikas mazumtirdzniecības nozari Latvijā, veikta nozares attīstības analīze un konkurences politikas veidošanas un īstenošanas ietekmes izvērtējums. Apkopoti nozares pārstāvju viedokļi par valsts iejaukšanās tirgū adekvātumu. Darbā izvērtēta konkurences politika un tās instrumentu spēja uzlabot situāciju tirgū.

Secinājumi. Salīdzinoši īsā laikā nozarē ievērojami izmainījās tirgus varas sadale un patērētāju iepirkšanās paradumi. Konkurences politika, gan ar kavējumu, bet tomēr sekoja izmaiņām nozarē. Esošo klasisko konkurences politikas instrumentu piemērošana bija kopumā veiksmīga. Specifiskā instrumenta (jaunā regulējuma) piemērošana arī bija veiksmīga un palīdzēja risināt problēmas, tomēr radīja blakusefektu. Blakusefekts izpaudās nevienādā tiesiskā regulējumā tirgus līderiem un mazākiem spēlētājiem. Kopš jaunā regulējuma piemērošanas tirgū ir notikusi tirgus varas pārdale. Ievērojot tās, nepieciešams koriģēt nozares regulējumu, bet, lai tas būtu adekvāts un samērīgs, nepieciešams veikt virkni papildu pētījumu.